

Instagram: stela_knjige

Facebook: stela

www.stelaknjige.rs

NASLOV ORIGINALA

Яна Вагнер

Вонгозеро (К озеру)

Copyright © Jana Vagner, 2011

The publication of the book was negotiated through Banke, Goumen & Smirnova
Literary Agency (www.bgs-agency.com) and Plima Literary Agency.

Za izdanje na srpskom jeziku © Publik praktikum 2021

ZA IZDAVAČA

Marko Sabovljević

UREDNIK

Marina Sabovljević

LEKTURA I KOREKTURA

Nataša Ninković

SLOG I PRELOM

Studio Znak

ŠTAMPA

Alpha print, Zemun

TIRAŽ

1.000

IZDAVAČ

Publik praktikum, imprint Stela

Dobrovoljačka 10/I, Zemun

office@publikpraktikum.rs

011/4202 544; 011/4202 545

GODINA IZDANJA

2021

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se kopirati ni prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje ili bilo koji sistem za skladištenje i pretraživanje informacija, bez pismenog odobrenja izdavača.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

ISBN 978-86-6035-870-9

COBISS.SR-ID 47935241

KAZERU

JANA VAGNER

Preveo sa engleskog
Srđan Ladičorbić

Stela

SADRŽAJ

1. MAMA	7
2. KAKO SMO PLANIRALI BEKSTVO	20
3. PRVI OKRŠAJ	34
4. NOVA STVARNOST	42
5. LICEM U LICE	53
6. POČETAK PUTOVANJA	80
7. KAKO SMO PEVALI NA MRAČNOM PUTU	104
8. SUSRETI NA PUTU	114
9. KAKO JE DOŠLO DO UBADANJA NOŽEM I PUCNJAVE	135
10. „PUNJENA PATKA”	152
11. PRIVREMENI SMEŠTAJ	169
12. KAKO SAM SE RAZBOLELA	178
13. PAS	215
14. OČIŠĆENA SELA	236
15. ŠAHTOVI	252
16. U RUPI	262
17. GRADSKJE DEVOJKE	285
18. PAVEL I NIKOLAJ	293
19. DOKTOROVA PRIČA	307
20. VLADAVINA RULJE	319
21. NERVNI SLOM	333
22. PREPREKA NA PRUŽNOM PRELAZU	341
23. MEDVEŽJEGORSK	348
24. JOŠ DVESTA KILOMETARA DO ODREDIŠTA	360
25. TRAGOVI U SNEGU	368
26. PUT KROZ ŠUMU	380
27. ZAVRŠECI I POČECI	393

MAMA

Moja majka je umrla u utorak, sedamnaestog novembra. Mamina komšinica me je telefonom obavestila o njenoj smrti. Ironija je bila u tome što je ona poslednja osoba s kojom smo mama i ja želele da imamo kontakt. Bila je džangrizava žena, koja je uvek nešto zanovetala. Imala je neljubazno lice koje je izgledalo kao da je isklesano od kamena. Mama i ja smo petnaest godina živele na istom spratu kao i ona, ali postojao je period od nekoliko godina tokom kojeg joj se nisam ni javljala; osim toga, namerno bih pritisnula dugme u liftu pre nego što bi ona, teško dišući i s mukom pomerajući noge, mogla da dođe do vrata. Vrata lifta bi se obično zatvorila baš kada bi ona stigla do njih; lice bi joj tada poprimilo smešan izraz – izraz trajne uvređenosti. Komšinica je imala isti izraz lica i kada bi u tom periodu (imala sam četrnaest ili petnaest godina) pozvonila na naša vrata – mama je nikada nije pozvala da uđe – i izrazila nezadovoljstvo povodom raznoraznih stvari: šljapkanja mojih čizama u hodniku, zbunjenog gosta koji je pozvonio na njena vrata umesto na naša posle deset sati uveče. „Mama, šta opet hoće ta žena?“, doviknula bih glasno iz stana kada bi mamin glas zazvučao bespomoćno. Mama nikada nije

naučila kako da oštro odvрати, a čak i najbezazlenija prepirka u redu u prodavnici – kada drugim kupcima zasijaju oči od uzbuđenja na prizor svađe između ljudi – izazvala bi joj jaku glavobolju. Ponekad bi čak i zaplakala ili bi srce počelo ubrzano da joj kuca. Kada sam napunila osamnaest godina, komšiničini nedeljni napadi na naš stan su iznenada prestali. Možda je shvatila da sam dovoljno odrasla da otvorim vrata umesto mame, pa je prestala da nam dosađuje svojom namrgođenom pojavom. Nakon toga, počela sam ponovo da joj se javljam, svaki put se iznutra osećajući nekako pobednički. Nedugo potom napustila sam dom (nakon mog odlaska, prepirke između mame i komšinice su se možda ponovo razbuktale, ali mama to nikada nije spomenula), a slika ogorčene, neprijateljski nastrojene žene – čije prezime Ljubov znači „ljubav”, što je u ovom slučaju bilo posve neprikladno – izbledela je i pretvorila se u beznačajno sećanje iz detinjstva.

Premda u poslednjih deset godina verovatno nisam nijednom razgovarala s njom, čim je rekla „Anja”, odmah sam joj prepoznala glas. Mamina komšinica je izgovorila moje ime i začutala, a ja sam tog trenutka shvatila da je mama mrtva. Stara komšinica je glasno i isprekidano dahtala u slušalicu i čekala, ne izgovorivši više ni jednu jedinu reč, dok sam ja skliznula niz zid i sela na pod, pokušavajući da dođem do daha od jecaja. Plakala sam, pritiskajući slušalicu uz uho, odakle je dopiralo njeno teško disanje. Želela sam da plačem doveka kako više ne bih čula nijednu reč, a džangrizava žena po imenu *Ljubav* – koja je odavno postala zamagljena slika iz mog detinjstva i svela se samo na vrata lifta koja joj se zatvaraju ispred nosa i na njeno neprestano prigovaranje – dopustila mi je da plačem deset sekundi, možda čak i duže, pre nego što je ponovo progovorila. Rekla je, dok sam sedela na podu i slušala je, da se moja mama uopšte nije mučila: „Videle smo tako

užasne stvari na televiziji, ali ona nije patila ni od jedne od njih. Uopšte nije bilo tako strašno. Nije imala konvulzije, niti gušenje. Anja, držale smo otvorena vrata za svaki slučaj. Znaš, za slučaj da nekome iznenada pozli, pa nema vremena da dođe do njih. Donela sam joj malo supe i provirila kroz vrata, a ona je mirno ležala u krevetu. Lice joj je bilo spokojno, kao da je prestala da diše u snu.”

Iako mi mama nije rekla da je bila bolesna, nekako sam znala da će se to dogoditi. Bilo je nepodnošljivo živeti ovde sa znanjem da je ona udaljena samo osamdeset kilometara, odnosno četrdesetak minuta vožnje od naše mirne i udobne kuće, a da ipak ne mogu da odem po nju i dovedem je ovamo.

Posetila sam je pre otprilike šest nedelja. Miškina škola je dotad već bila stavljena u karantin. Univerziteti su takođe bili zatvoreni, a mislim da je bilo govora i o zatvaranju cirkusa i bioskopa. Ipak, stanje i dalje nije delovalo katastrofalno, već više kao neplanirani školski raspust; nije bilo mnogo ljudi koji su nosili maske, ali oni s maskama su se osećali nelagodno, jer su svi gledali u njih. Sergej je i dalje išao na posao, a grad još nije bio blokiran – nije bilo čak ni glasina o tome. U to vreme niko nije ni pomišljao da bi ogroman grad, džinovska košnica koja je zauzimala hiljadu kvadratnih kilometara, mogao da bude zatvoren, opasan bodljikavom žicom i odsečen od spoljnog sveta; da bi jednog dana aerodromi i železničke stanice mogli da prestanu da rade; da bi putnici mogli da dobiju naređenje da izađu iz podzemnih vozova, a zatim stoje na hladnom peronu s ostalom zaprepašćenom svetinom – poput školaraca čiji su časovi iznenada otkazani, pa imaju pomešana osećanja uzbunjenosti i olakšanja – i posmatraju kako se prazni vozovi udaljavaju ka gradu. Ipak, ništa od toga se još nije dogodilo.

Svratila sam nakratko kod mame da pokupim Mišku, koji je pio čaj s njom, a ona je rekla: „Anja, pojedi malo supe, još

je vruća.” Ali želela sam da stignem kući pre Sergeja. Sećam se da sam samo na brzinu popila šoljicu kafe i spremila se da krenem, pa nisam ni porazgovarala s njom. Kada sam došla do vrata stana, žurno sam je poljubila u obraz i kazala: „Miška, požuri, ubrzo će početi saobraćajni špic.”

Nisam je čak ni zagrlila.

Mama, mamice, dušo...

Sve se odigralo tako brzo. Prvo su se pojavile glasine na internetu. Čitala sam ih da ubijem dosadu. Kad god bih pročitala nešto novo, prenela bih to Sergeju, ali on bi se samo nasmejao: „Anja, kako misliš da je moguće potpuno zatvoriti ceo grad, imajući u vidu trinaest miliona ljudi koji žive u njemu, vladu i sve što ide uz to, kao i milione ljudi koji vozom dolaze ovamo da rade? Ne preuveličavaj. Ako imaš samo kijavicu, pokušavaju da te uplaše kako bi postao paranoičan i kupio gomilu lekova. A naposljetku će se sve ponovo smiriti.”

Zatvorili su grad iznenada, tokom noći. Sergej me nije probudio rano ujutru, ali znala sam da voli da zajedno ustanemo iz kreveta, da mu skuvam kafu, da ga bosa pratim po kući i pospana sedim pored njega dok on pegla košulju. Zatim bih ga ispratila na posao, vratila se u spavaću sobu, zavukla ispod jorgana i još malo odspavala.

Tog jutra Sergej me je probudio telefonskim pozivom: „Bebo, proveru na internetu šta se dešava, jer je došlo do saobraćajnog kolapsa na ulazu u grad. Nisam se pomerio već pola sata. Nemoguće je napredovati ni milimetar.” Rekao je to pomalo razdraženim tonom svojstvenim osobi koja ne voli da kasni, ali nije zvučao uzrujano; dobro se sećam da *tada* nije zvučao uzrujano. Pridigla sam se u sedeći položaj i prebacila jednu nogu preko ivice kreveta, a zatim sam sedela tako neko vreme, pokušavajući da se razbudim. Potom sam se dovukla do radne sobe i uključila svoj laptop – čini mi se da sam usput

prošla pored kuhinje i sipala sebi šolju kafe, koja je i dalje bila topla. Dok sam pijuckala kafu i čekala da se *Jandeks*¹ učita na kompjuteru kako bih proverila stanje saobraćaja, videla sam nekoliko vesti iznad prozorčeta za pretragu: „Nije pronađeno nijedno telo nakon pada aviona u Maleziji” i „Mihael Šumaher se vraća u Formulu 1”, a među njima i ovu: „Ulaz u Moskvu je privremeno zabranjen”. Tako sročeni naslovi nisu bili nimalo zastrašujući. Zapravo, bio je nezanimljiv, dosadan. Reč „privremeno” je zvučala uobičajeno i bezbedno. Pročitala sam čitav tekst, koji se sastojao od četiri rečenice. Međutim, dok sam ukucavala Sergejev broj telefona, naslovi su počeli da se pojavljuju neverovatnom brzinom jedan za drugim, zamenivši onaj dosadni. Kada sam pročitala „MOSKVA STAVLJENA U KARANTIN”, Sergej se javio na telefon i rekao: „Znam, upravo su objavili to na radiju, ali bez mnogo pojedinosti. Pozvaću kancelariju, pa ću ti se ponovo javiti. Nastavi da čitaš, važi? Sve je to sranje.” Nakon toga je prekinuo vezu.

Nisam više čitala. Pozvala sam mamu na kućni broj, ali pošto se nije javila, pozvala sam je na mobilni. Kada se najzad javila, zvučala je zadihano:

„Anja? Šta se dešava? Šta ti je s glasom?”

„Mama, gde se nalaziš?”

„Otišla sam do prodavnice da kupim hleb. Anja, šta nije u redu? Uvek izlazim u ovo vreme, zašto paničiš?”

„Zatvoreni ste, mama. Grad je zatvoren. Upravo sam čula to na vestima, ne znam ništa više. Jesi li slušala vesti ovog jutra?”

Mama je načas začutala, a zatim je kazala:

„Mnogo mi je drago što nisi u Moskvi. Je l' Sergej kod kuće?”

¹*Jandeks* je ruska međunarodna kompanija specijalizovana za internet servise i proizvode; upravlja najvećim pretraživačem veb-mreže u Rusiji. (Prim. prev.)

Dok se vraćao kući, Sergej me je pozvao nekoliko puta. Pročitala sam mu vesti s interneta – sve poruke su bile kratke, informacije su stizale u delićima, a mnoge rečenice su počinjale izrazima „Prema nepotvrđenim podacima” ili „Kako nam je rekao izvor iz gradske uprave”. Potom je stiglo obaveštenje da će glavni zdravstveni zvaničnik saopštiti najnovije informacije u podnevnim vestima. Neprestano sam učitala tu veb-stranicu sve dok ekran nije postao prenatrpan naslovima i porukama, a moja kafa hladna. Želela sam da se Sergej vrati kući više nego išta na svetu. Kada sam ga treći put pozvala telefonom, Sergej je rekao da su mnogi vozači ugasili motor svog vozila i počeli da tumaraju tamo-amo auto-putem, vireći u unutrašnjost automobila drugih ljudi; drugi su pak slušali vesti na radiju. Ipak, saobraćaj se na kraju pokrenuo. „Bebo, sve je ludo. Vesti objavljuju tek na svakih pola sata, a sve vreme puštaju muziku i oglaš.” Kada su se svi vozači vratili u svoja vozila, dugačka kolona je počela da mili prema gradu. Nakon pređenih pet kilometara – za šta im je trebalo oko četrdeset minuta – ispostavilo se da na sledećoj skretnici puta moraju da naprave polukružno skretanje i udalje se od grada.

Sergej je ponovo pozvao i rekao: „Izgleda da ne lažu. Grad je zatvoren.” Činilo se da je kod Sergeja, dok je milio tih poslednjih pet kilometara do skretanja, i dalje postojala sumnja, kao da je sve to smatrao nekakvom podvalom, lošom šalom.

Miška se probudio i sišao u kuhinju. Pošto sam čula zvuk zatvaranja vrata frižidera, izašla sam iz radne sobe i rekla mu: „Grad je zatvoren.”

„Što znači?” Okrenuo se, a njegov pospani izgled, s razbarušenom kosom i tragom od jastuka na obrazu, smirio me je.

„Moskva je stavljena u karantin. Sergej se vraća kući. Pozvala sam baku, ona je dobro. Neko vreme nećemo moći da idemo u grad.”

„Fino”, rekao je moj bezbrižni, mršavi dečak, kome je najveći problem u životu bio kada mu se pokvarila konzola za igranje. Ove vesti ga nisu nimalo dotakle. Možda je mislio da će se produžiti školski raspust, a možda uopšte nije mislio o tome. Pospano mi se osmehnuo, a zatim je uzeo tetrapak soka od pomorandže i komad keksa i, vukući noge, vratio se u svoju sobu.

Cela situacija zaista nije delovala mnogo strašno. Bilo je nemoguće zamisliti da bi karantin mogao da traje duže od nekoliko nedelja; na televiziji su govorili da je to „privremena mera”, da je situacija pod kontrolom, kao i da grad ima dovoljno lekova i hrane za sve. Vesti nisu dolazile u beskrajnom nizu putem kajrona u dnu ekrana, s uživo emitovanim prilozima s neobično praznih ulica, na kojima se mogao videti tek poneki prolaznik s maskom na licu. Umesto toga, svi televizijski kanali su i dalje prikazivali sve uobičajene zabavne programe i oglase, a još niko nije bio zaista uplašen – kako ljudi u gradu, tako i oni van grada. Moja jutra su počinjala vestima i telefonskim pozivima mami i prijateljima. Sergej je radio od kuće, što je bilo prijatno poput neočekivanog prazničnog odmora. Naša veza s gradom i dalje nije bila prekinuta, nego samo ograničena. Nije mi se činilo hitnim da nekako pronađem put do grada i dovedem mamu ovamo. Kada smo prvi put razgovarali o tome, nismo bili ozbiljni; čini mi se da je to bilo za vreme večere prvog dana karantina. Tih ranih dana Sergej bi se (a kako se ispostavilo, i neke naše komšije), odvezao u pravcu Moskve nekoliko puta dnevno. Pronosila se glasina da su zatvoreni samo glavni putevi, a da su mnogi sporedni putevi i dalje otvoreni. Međutim, Sergej nijednom nije uspeo da uđe u grad i svaki put bi se vratio kući razočaran.

Prvi put smo se istinski uplašili kada su objavili da je zatvorena podzemna železnica, a zatim se sve desilo odjednom, kao da je podignuta zavesa, a informacije su nas preplavile poput

bujice. Kada smo saznali da je inficirano četiristo hiljada ljudi, uplašila nas je spoznaja da nismo ni izbliza bili dovoljno zabrinuti. Mama me je pozvala i rekla da su rafovi u prodavnicama prazni, a zatim je dodala: „Ali ne brini, napravila sam zalihe. Osim toga, ne treba mi mnogo, a gospođa Ljubov kaže da će gradske vlasti uskoro izdavati markice za hranu i početi s raspodelom namirnica. Znaš, dušo, osećam se pomalo nelagodno, jer napolju svi nose masku.” Nakon toga, Sergej nije mogao da radi svoj posao na kompjuteru jer je mreža bila zauzeta kao u novogodišnjoj noći. Kako se bližio kraj dana, vesti su navirale poput bujice: uvedeni su policijski čas, zabrana kretanja gradom, policijske patrole, markice za lekove i hranu; naređeno je zatvaranje svih kancelarija; uspostavljene su stanice za hitnu medicinsku pomoć u školama i vrtićima. Moja prijateljica Lena je tokom noći nekako uspeła da me pozove i poviče: „Anja, govore o pružanju zdravstvene nege, ali gde se to dešava? Ta mesta su poput poljskih bolnica, s madracima na podu na kojima leže bolesni ljudi, kao da je rat.”

Od tog trenutka pa nadalje, Sergej i ja smo svake večeri kovali planove kako da se probijemo kroz granice karantina koje su čuvali kordoni namrgođenih, naoružanih ljudi s maskama na licu. Isprva su te karantinske ograde bile sačinjene samo od crvenih i belih plastičnih kocki, kakve se mogu videti na svakom policijskom kontrolnom punktu i koje se mogu razbacati pri punoj brzini. Međutim, kasnije su postavljene betonske grede s metalnim ivicama koje su rdale na vlažnom novembarskom vremenu. „Slušaj, stražari neće pucati na nas”, rekla sam raspravljajući se sa Sergejem. „Imamo veliki, teški automobil. Možemo da se vozimo kroz polja, hajde da ih podmitimo.” A zatim sam ljutito dodala: „Moramo da pokupimo mamu i Lenu. Moramo barem da pokušamo!” Prilikom jedne od tih večeri, kada je rasprava dostigla vrhunac, naterala sam

Sergeja da izađemo iz kuće. Sergej je napunio džepove novcem i čutke navukao čizme, i ne pogledavši me. Izašao je iz kuće, a zatim se vratio unutra, jer je zaboravio ključeve od kola. Bila sam toliko zabrinuta da će se predomisli da sam zgrabila prvi kaput koji je visio na čiviluku i doviknula Miški: „Idemo da pokupimo baku. Ne otvaraj nikome vrata, važi?” Zatim sam pohitala za Sergejem, ne sačekavši sinovljev odgovor.

Čutke smo se vozili prema kordonima. Put je bio prazan i mračan. Tek posle pređenih dvadeset i nešto kilometara stigli smo do osvetljene deonice puta. Videli smo nekoliko automobila koji su se kretali u suprotnom pravcu. Kada smo se približili krivini na putu, prvo smo ugledali oblak bele svetlosti koji je blesnuo ka nama, a zatim se pretvorio u bleđožuti snop svetlosti. Ti blesci, nalik pozdravima, ublažili su moju zabrinutost. Pogledala sam u Sergeja, čije su usne bile stisnute. Nisam se usudila da mu dodirnem ruku, plašeći se da ne poremetim njegovu spremnost da me najzad poslušna posle nekoliko dana ispunjenih raspravama, suzama i sumnjama. Samo sam ga gledala i mislila: „Nikada ti više neću ništa tražiti, samo mi pomoz da dovedem mamu ovamo. Molim te, pomoz mi.”

Prošli smo se pored idiličnih sela, a prozori seoskih kuća su mirno svetlucali u tami. Izašli smo na osvetljeni deo puta, na kojem su ulične svetiljke poput drveća savile svoje žute glave s obe strane širokog kolovoza. S obe strane su se nalazili ogromni tržni centri – mračni tokom noći – prazna parkirališta, spuštene rampe, veliki oglasni panoji na kojima su nuđene na prodaju skupe vile i zemljišne parcele. Kada smo ugledali kordon koji je sprečavao ulaz u grad, isprva nisam ni shvatila o čemu je reč – usamljeni, tamni ljudski obrisi; dvojica patrolna kola parkirana nakrivo, jedna s uključenim prednjim svetlima; pored njih je stajao mali zeleni kamion, dok je na putu bilo postavljeno nekoliko dugačkih betonskih greda, koje su

iz daljine izgledale kao štapići maršmeloua. Sve to je delovalo tako prosto, poput dečjih igračaka raspoređenih na podu, da sam pomislila da ćemo proći u grad bez ikakvih problema. Dok je Sergej usporavao, pozvala sam mamu, a kada se mama javila, rekla sam joj: „Ne govori ništa, dolazimo da te pokupimo”, i prekinula vezu.

Pre nego što je izašao iz auta, Sergej je otvorio, pa zatvorio pregradu za rukavice, ali nije ništa izvadilo iz nje; ostavio je uključen motor. Nekoliko sekundi gledala sam kako korača ka kordonu. Hodao je polako, kao da je smišljao šta će reći. Posmatrala sam njegova leđa, a zatim sam iskočila iz automobila. Čula sam da se vrata nisu dobro zatvorila, ali sam odlučila da se ne vraćam i pohitala sam za Sergejem. Kada sam ga sustigla, Sergej je koračao ka gorostasnom muškarcu u uniformi. Bilo je hladno, a taj muškarac je imao masku, koja mu je bila spuštena ispod brade. Međutim, čim je video da mu prilazimo, brže-bolje ju je navukao preko nosa, mada se nakratko mučio da debelom crnom rukavicom uhvati njenu ivicu, a u drugoj ruci je držao napola popušenu cigaretu. Videla sam nekoliko ljudskih obrisa u jednim patrolnim kolima i svetlost ekrana. Pomislila sam: „Ovi ljudi gledaju televiziju. Moći ćemo da se dogovorimo, jer su to obični ljudi, baš kao i mi.”

Sergej je zastao na udaljenosti od pet-šest koraka od gorostasa u uniformi, a ja sam rekla sebi da je to pametan potez, imajući u vidu brzinu kojom je gorostasni muškarac navukao masku; verovatno nije želeo da mu se previše približimo. I ja sam zastala, a Sergej mu se obratio naglašeno veselim tonom, kakvim smo se obično obraćali saobraćajcima: „Hej, druže, kako možemo da uđemo u grad?” Prema tonu njegovog glasa i stegnutosti usana, znala sam koliko mu je teško da se ponaša bezbrižno, koliko mu je neprijatan taj veštački prijateljski stav – tako nesvojstven njemu – i koliko nije siguran da će to

delovati. Gorostas je namestio masku i položio ruku na automatsku pušku koja mu je bila okačena o rame. Taj pokret nije predstavljao pretnju; delovao je sasvim prirodno, kao da nije mogao da stavi ruku nigde drugde. Gorostas nije odgovorio na Sergejevo pitanje. Sergej je nastavio istim bezbrižnim tonom: „Druže, zaista moram da uđem u grad. Koliko vas ima, petorica? Možemo li da se dogovorimo?” Stavio je ruku u džep. Vrata patrolnih kola su se delimično otvorila, a zatim je gorostas, čija je ruka i dalje počivala na automatskoj pušci, prozborio mladalačkim glasom, za koji bi mnogi pomislili da još nije mutirao: „Nije dozvoljeno. Posebna naređenja. Moraćete da se vratite.” Mahnuo je rukom u kojoj je i dalje držao cigaretu prema središnjoj ogradi. Oboje smo mahinalno pogledali ka njoj: sada je postojao otvor u metalnoj prepreci. Videli smo tragove automobilskih guma na snegu s obe strane te prepreke.

„Čekaj malo, druže”, pobunio se Sergej. Gledajući u gorostasove oči, u tom času osetila sam da nema svrhe da mu se Sergej obraća s „druže”, niti da mu nudi novac; kao i da će gorostas svakog časa zatražiti pomoć svojih drugova, a da ćemo mi morati da se vratimo u naš automobil i sledimo tragove automobila drugih ljudi koji su pokušali da nekako uđu u zatvoreni grad i spasu svoje voljene. Nežno sam gurnula Sergeja u stranu i napravila tri-četiri koraka ka muškarcu s automatskom puškom. Zastala sam neposredno ispred njega, a onda sam najzad videla koliko je mlad; verovatno nije imao više od dvadeset godina. Pokušala sam da ga gledam pravo u oči, ali je on skrenuo pogled. Rekla sam: „Slušaj.” Nikada se nikom nisam tako obratila. Bilo mi je važno u životu da budem ljubazna i da se prema ljudima ophodim s poštovanjem, pa ipak, kao odrasla, obrazovana i uspešna žena, stajala sam pred tim momčićem s tamnim ožiljcima od akni na delu lica koji nije bio pokriven maskom znajući da je u ovom trenutku ovo

jedini način na koji treba da govorim. „Slušaj, moja mama je u gradu. Zdrava je, ali je potpuno sama. Imaš li ti mamu? Voliš li je? Molim te, pusti nas da prođemo, niko neće primetiti. Ako ti je tako lakše, mogu da odem po nju i sama. Muž će me čekati ovde. Imam dete kod kuće, obećavam da ću se vratiti. Vratću se za sat vremena. *Molim te*, pusti me u grad.”

Videla sam u njegovim očima da se koleba, ali kada je mladi gorostas zaustio da nešto kaže, drugi muškarac s automatskom puškom na ramenu je došao do njega.

„Semjonove, šta se dešava?“, upitao je. Pokušala sam da uhvatim pogled mladog gorostasa kako ne bi razmenio pogled s drugim stražarom i odlučio da nas ne pusti, a zatim sam počela brzo da govorim kako im ne bih pružila priliku da donesu pogrešnu odluku: „Momci, molim vas, pustite me da prođem. Moram samo da pokupim mamu, koja je tamo sama. Moj muž će čekati ovde. Vraćam se za sat vremena. Ne morate čak ni da ga pustite da sedi u vašem automobilu. Sergeju, imaš toplu jaknu, zar ne? Samo hodaj jedan sat. Biću brza.”

Stariji stražar je iznenada iskoračio napred – gurnuvši u stranu mladog Semjonova, čija cigareta je maltene dogorela – i gotovo povikao: „Rekao sam da je zabranjeno! Imam naređenja koja nisam ja izdao. Odmah se okrenite i idite odavde! Vratite se u svoj automobil!“, i pokazao automatskom puškom da se udaljimo. Ni taj pokret nije predstavljao pretnju, ali nisam dobila priliku da kažem još koju reč.

Semjonov je sa žaljenjem bacio opušak cigarete na zemlju i rekao, gotovo saosećajno: „Svuda oko unutrašnjeg prstena auto-puta je postavljena bodljikava žica. Čak i da vas pustimo unutra, ne biste mogli da se probijete kroz sve prepreke.”

„Hajde, bebo, idemo. Ne вреди, neće nas pustiti da prođemo“, kazao je Sergej, uhvativši me za ruku i povukavši me odatle. „Hvala vam, momci, sve razumemo“, dodao je, vukući me

za sobom. Iako sam znala da nema svrhe raspravljati se, i dalje sam mislila da je verovatno postojalo nešto što sam mogla da im kažem kako bi me propustili. Ipak, ništa mi nije padalo na pamet. Kada smo se vratili u svoj automobil, Sergej je ponovo otvorio, pa zatvorio pregradu za rukavice, a pre nego što smo se odvezli rekao mi je: „Ovo nisu policajci, niti pripadnici ulične patrole. Anja, pogledaj njihove uniforme. To su vojnici.” Dok je Sergej pravio polukružno skretanje uz škripu snega pod gumama našeg automobila, uzela sam telefon i pozvala mamin broj, prvi pod slovom „M”. Mama se odmah javila: „Zdravo, Anja. Šta se dešava?”

Odgovorila sam, gotovo smireno: „Nije uspelo, mama. Moraćemo da sačekamo i smislimo novi plan.”

Mama je ćutala nekoliko trenutaka; čula sam njeno disanje toliko jasno kao da je sedela pored mene. Potom je rekla: „Naravno, dušo.”

„Pozvaću te kasnije, važi?”

Prekinula sam vezu i počela da preturam po džepovima, a bes koji sam osećala me je naterao da se pridignem sa sedišta. Vraćali smo se kući istim putem. Znala sam da će se osvetljena deonica puta uskoro završiti, već sam videla granicu žute svetlosti uličnih svetiljki i svetlucavo osvetljenje luksuznih sela u daljini. Miška nas je čekao kod kuće.

„Možeš li da zamisliš, zaboravila sam da ponesem cigarete!” rekla sam Sergeju, a zatim sam briznula u plač.

Tačno nedelju dana kasnije, u utorak, sedamnaestog novembra, mama je umrla.